

A black and white portrait of Wilfred Rubens, a man with glasses and a slight smile, wearing a dark suit jacket over a light-colored shirt. The background is a simple, light-colored wall.

Bibliotheek als filter

Maak een soort digitale knipselkrant

Veel mensen hebben bij het effectief zoeken naar informatie behoefte aan een filterfunctie, zegt Wilfred Rubens¹ van Gilde Opleidingen. De bibliotheek had deze rol al, maar deze is door web 2.0 nóg breder en belangrijker geworden.

Door Danniëlle Quadackers

Tijdens IPON 2009 (congres en vakbeurs voor ict en onderwijs) sprak Rubens² over deze democratisering van de technologie en wat dit voor gevolgen heeft voor het onderwijs. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het feit dat internet overal aanwezig is (mobiel internet is de toekomst), dat je applicaties vanaf een stick kunt gebruiken (zonder tussenkomst van ict-beheer), de opkomst van social software die toegevoegde waarde voor het onderwijs kan hebben en cloud computing waarbij je voornamelijk gebruikmaakt van de programma's die het internet je biedt.

Rubens is vier dagen per week werkzaam als beleidsadviseur van het college van bestuur van Gilde Opleidingen dat meer dan honderd beroepsopleidingen in Noord- en Midden Limburg aanbiedt. Hij houdt zich in die functie vooral bezig met ict in het onderwijs en onderwijsontwikkelingen. Maar zoals

bij velen overlappen werk en privé ook bij hem zodat hij de resterende dagen eveneens druk bezig is met dit onderwerp. Zo verzorgt hij onder andere workshops en presentaties.

Zijn boodschap luidt: help jongeren te leren zoeken en gebruik te maken van diverse tools. De rol van de bibliotheek is nog lang niet uitgespeeld. *Digitale Bibliotheek* sprak met hem over digitale geletterdheid, effectief zoeken en nog veel meer.

Docenten worden overstelpt door nieuwe ontwikkelingen, zie jij nog kansen voor de bibliotheek?

Regionale opleidingscentra hebben open leercentra waar leerlingen materiaal kunnen lenen, maar zelf heb ik weinig kijk op de rol van een mediathecaris. Wat ik zelf merk is dat mensen behoefte hebben aan een filterfunctie. Er is een aantal mensen dat prima zelf kan selecteren, maar er zullen ook veel mensen

zijn die juist een bibliotheek nodig hebben die informatie kan filteren en daar ook tools voor kan aanbieden. Wijs mensen op deze tools en maak voorselecties op basis van profielen. De ouderwetse knipselkrant, maar dan digitaal.

Via de mediatheekweblog van mijn eigen afdeling (Fontys Media-voorzieningen – red.) proberen we dit al te bewerkstelligen, maar het moeilijke is nu net om docenten enthousiast te krijgen voor een bepaalde tool. Soms twijfel ik weleens of dit de goede weg is. Hoe denk jij hierover?

Dit is zeker de goede weg, ook omdat ik zie dat heel veel mensen, ouderen maar ook jongeren, hier moeite mee hebben. Er zijn bijvoorbeeld personen die op het gebied van e-learning niet alle weblogs volgen maar alleen die van mij. Ze gebruiken mij als filter en die functie zou de bibliotheek ook moeten hebben in deze samenleving. Ook op het gebied van digitale geletterdheid kan de bibliotheek een bijdrage leveren. Digitale geletterdheid vind ik overigens een prettigere term dan mediawijsheid. Mediawijsheid heeft iets elitairs, wijsheid is iets voor hoogopgeleiden en geletterdheid niet, want iedereen moet geletterd zijn. Als de term een gevoel van noodzaak moet uitstralen dan zou je het eigenlijk moeten hebben over digital literacy, de Engelse term.

En hoe kan de bibliotheek dan een bijdrage leveren aan die digitale geletterdheid? Heb je daar voorbeelden van?

Vroeger kreeg je tijdens je opleiding een introductie over hoe

je efficiënt en effectief binnen de bibliotheek kon zoeken. Ik denk dat deze rol belangrijker is geworden en is verbreed. Veel jongeren kunnen verschillende applicaties bedienen, maar zij hebben moeite om op een goede en snelle manier te zoeken. Of om kritisch om te gaan met informatie. Dankzij web 2.0 wordt steeds meer informatie geproduceerd. Dat is prachtig. Maar tegelijkertijd is het zaak dat je als gebruiker leert die informatie in de juiste context te plaatsen. Volgens mij ligt daar nog steeds een belangrijke taak voor de bibliotheek.

Daarnaast ontwikkelen jongeren een digitale identiteit doordat zij een Hyves-profiel aanmaken, films op YouTube plaatsen of reageren op fora. Binnen een onderwijsorganisatie kan de bibliotheek de rol krijgen om jongeren bewust te maken van de kracht van een digitale identiteit, en van de risico's die een 'zwakke' digitale identiteit met zich mee kan brengen.

Je sprak tijdens je presentatie over ict-beheer en online toepassingen zoals Google Docs. Waar wij vaak als bibliotheek tegenaan lopen is dat we iets willen met een applicatie maar dat levert vaak problemen op met ict-beheer. Hoe moet je de dialoog aangaan met een afdeling die tegenstrijdige belangen heeft?

Het probleem zit meestal in het feit dat de dialoog niet wordt aangegaan. Dat moet je wel georganiseerd doen. Het heeft vaak te maken met persoonlijkheden. Ook wij hebben een ict-werkgroep in het onderwijs, aanvankelijk zaten daar alleen onderwijsmensen in. Ik zat erin vanuit de centrale afdeling, maar ict-beheer zat er niet bij. We hebben op een gegeven moment

gezegd dat dit heel belangrijk was en dan zie je dat mensen ondanks verschillende insteken, perspectieven en belangen toch die kloof kunnen dichten. Vooral de verschillende belangen moet je erkennen, want ict-beheer wordt nu eenmaal afgerekend op een stabiele en vertrouwde ict-omgeving en als jij als docent steeds wil werken met de nieuwste technologieën, die vaak nog in bètaversie zijn, dan verhoudt zich dat niet tot het belang van ict. Daar moet je goed mee leren omgaan door als onderwijs ict-beheer te respecteren. Daar heeft een leidinggevende ook een belangrijke rol in. Begin met het bespreekbaar maken van verschillende belangen, want een echt serieus gesprek wordt vaak niet gevoerd.

Tijdens je keynote komt social software ter sprake. Zouden bibliotheken daar nog iets mee kunnen naar het onderwijs toe? Denk bijvoorbeeld aan het socialer maken van de catalogus zodat klanten tags of trefwoorden kunnen toekennen aan titels.

Ik denk dat bibliotheken jongeren beter moeten leren zoeken, maar ik denk dat dit binnen curricula nu bijna niet gebeurt. Het heeft alleen zin als het ingebed wordt in het curriculum, een bibliotheekbezoek in het eerste jaar levert niets op. Maar dat vind ik met bijna alles als het gaat om technologie in het onderwijs. Laat je het te vrijblijvend dan gebeurt er bijna niets. Dan is het alleen die kleine groep intrinsiek gemotiveerde mensen die er gebruik van maakt. Het merendeel vindt dat het een onderdeel is van het onderwijs of vindt het interessant omdat het een studiepunt oplevert. Zo zit het onderwijssysteem nu eenmaal in elkaar. Men komt pas in beweging als men er iets voor krijgt; dat is eigenlijk heel erg triest.

In je presentatie ga je in op het feit dat nieuwe technologieën leiden tot nieuwe vraagstukken die weer van invloed zijn op de pedagogische opdracht van het onderwijs. Kun je dit nader toelichten?

Zoals gezegd vind ik dat het onderwijs jongeren moet helpen een krachtige digitale identiteit te ontwikkelen, en slim om te gaan met informatie en met het produceren van content op internet. Wat je bijvoorbeeld ziet is dat jongeren vaak altijd en overal toegang hebben tot internet. Als zij dankzij 'democratisering van de technologie' zelf kunnen kiezen welke applicaties zij willen gebruiken, dan kunnen zij tijdens het onderwijs dus ook gebruikmaken van msn of Hyves. Binnen het onderwijs wordt dan al snel een beroep gedaan op fysieke maatregelen, zoals het afsluiten van websites. Of bepaalde toepassingen worden verboden. Dat zijn maatregelen van een 'pedagogische school' die niet de mijne is. Ik ben sterk voorstander van het samen met jongeren afspreken van regels, het aanspreken op gedrag (in relatie tot een beroepshouding) of aandacht besteden in het curriculum. Je kunt ook in overleg met jongeren gebruikmaken van hun tools.

En hoe overtuig je nu docenten van nuttige web 2.0- toepassingen? Een fanatieke web 2.0-gebruiker als ik kan docenten niet overtuigen, ook omdat ik zelf geen docent ben. Ik geloof bovendien niet in een dergelijk evangelisme. Andere mensen worden vaak ook moedeloos als zij zien dat ik meer dan 350 rss-feeds volg.

Veel te winnen in onderwijsland

In de Jaarbeurs Utrecht vond op 8 en 9 april de tweede editie van IPON² plaats. IPON staat voor ICT Platform Onderwijs Nederland en het congres was bij voorinschrijving gratis toegankelijk. De bezoekers van deze vakbeurs voor ict-minnend onderwijsland, konden in twee dagen kiezen uit talloze workshops, presentaties, keynotes, maar uiteraard ook informatie inwinnen bij de vele exposanten en konden zo hun onderwijs- en ict-kennis weer op niveau krijgen.

Drie initiatieven wil ik er kort uitlechten. Naast de commerciële standhouders was er tevens ruimte voor scholen om onder het motto van Digischool Vrijmarkt hun eigen ontwikkelde producten te presenteren aan belangstellenden. Zo lieten twee leerkrachten van een Zeeuwse basisschool zien hoe ze met subsidie van de Kennisnetronde een (gratis) tool genaamd Digimaster³ hebben ontwikkeld waarmee je kinderen uit het basisonderwijs ict-vaardigheden aanleert.

Tijdens de informele bijeenkomst Teachmeet⁵ lieten diverse sprekers nieuwe ontwikkelingen zien onder leiding van Fons van den Berg. Zoals een korte presentatie over 23 Dingen of wat je kunt met podcasts in het onderwijs.

Een 'speeddate' maakte het mogelijk om op basis van je vraag gericht antwoord te krijgen van vooraf geselecteerde exposanten zodat je niet zelf de hele beurs af hoefde te struinen.

Dat ict nog steeds een mannenaangelegenheid is in het onderwijs, bleek trouwens uit de man-vrouwverhouding op IPON. Die schatte ik toch al snel op 65 – 35 procent en dat viel me behoorlijk tegen. Ook was er weinig aandacht voor bibliotheken in alle soorten en maten, ook al denk ik dat iedere aanwezige informatiespecialist toch wel iets interessants heeft kunnen halen uit het overweldigende aanbod tijdens deze twee dagen. Al was het alleen maar om op te merken dat de kenners het erover eens zijn dat mediawijsheid en informatievaardigheden een grote rol gaan spelen in het onderwijs aan (jonge) kinderen. En laat dat nu net een van de sterkste punten van ons vakgebied zijn. Er is dus veel te winnen in de onderwijswereld!

Noteer alvast 10 en 11 maart 2010 in je agenda want dan vindt de derde editie van IPON plaats.

Veel beter is het als docenten elkaar voorbeelden van toepassingen laten zien. Op Kennisnet vind je bijvoorbeeld mooie filmpjes waarin docenten laten zien hoe zij een digitaal schoolbord in de les gebruiken. Dat werkt beter. **dib**

-Danniëlle Quadackers is informatiespecialist bij Fontys Hogescholen

Noten

¹ Website Wilfred Rubens: www.wilfredrubens.com.

² De link naar de presentatie die Rubens gaf op IPON: http://wilfredrubens.typepad.com/wilfred_rubens_weblog/2009/04/keynote-ipon-2009-wat-betekent-democratisering-technologie-voor-de-docent.html (of <http://bit.ly/e3pNi>).

³ IPON: www.ipononline.nl.

⁴ Digimaster: www.digimaster.nl.

⁵ Teachmeet: http://teachmeetnl.pbwiki.com/TeachMeetNLO9_IPON09.